

INOVATSION YONDASHUV ASOSIDA MAKTAB DIREKTORLARINING KASBIY RIVOJLANISH KOMPETENSIYALARINI TAKOMILASHTIRISH

Axmedova Zuxraxon Zokirjon qizi

*Buxoro inovatsiyalar universiteti Ta'lim muassasalarini
boshqaruvi mutaxassisligi 2 bosqich magistranti*

Anotatsiya: Ushbu maqola zamonaviy ta'lim sharoitida innovatsion yondashuvlardan foydalangan holda maktab direktorlarining kompetensiyalarini oshirishning ahamiyatini o'rganadi. Ta'lim talablari texnologik taraqqiyot va global muammolar tufayli rivojlanib borar ekan, maktab direktorlari an'anaviy boshqaruv ko'nikmalaridan tashqari bir qator kompetensiyalarini rivojlantirishlari kerak. Asosiy kompetensiyalarga strategik yetakchilik, texnologik savodxonlik, hissiy intellekt va ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish kiradi. Maqolada shaxsiylashtirilgan kasbiy rivojlanish, texnologiya integratsiyasi, innovatsion fikrlashni rivojlantirish va direktorlar samaradorligini oshirish uchun hamkorlikdagi yetakchilikni rag'batlantirish kabi innovatsion strategiyalar taqdim etilgan. Bundan tashqari, u innovatsiyalarni amalga oshirishdagi umumiy to'siqlarni, masalan, o'zgarishlarga qarshilik va cheklangan resurslarni ko'rib chiqadi. Oxir oqibat, ushbu maqola maktab rahbarlarining zamonaviy ta'limning murakkabliklarini hal qilish va maktablarining muvaffaqiyatini ta'minlash uchun innovatsion yondashuvlarni qo'llash zarurligiga urg'u beradi.

Kalit so'zlar: Maktab direktorlari, innovatsion yondashuvlar, etakchilikni rivojlantirish, professional kompetensiyalar, ta'lim, shaxsiylashtirilgan kasbiy rivojlanish, ta'limda texnologiya, hamkorlikda yetakchilik, o'zgarishlarni boshqarish, hissiy aql.

Innovatsion yondashuv asosida maktab direktorlarining malakasini oshirish

Bugungi tez o'zgaruvchan ta'lim landshaftida maktab direktorlari o'z maktablarini muvaffaqiyat sari yetaklab, turli muammolarga moslashishlari kutilmoqda. Rivojlanayotgan ta'lim talablari sharoitida faqat an'anaviy yetakchilik qobiliyatlari endi yetarli emas. Buning o'rniga, maktab direktorlarining kasbiy o'sishi va rivojlanishi uchun innovatsion yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola maktab direktorlarining malakasini oshirish uchun innovatsion yondashuvlardan qanday foydalanish mumkinligini o'rganadi, bu ularga o'z muassasalarini dinamik va doimiy o'zgaruvchan muhitda samarali boshqarish imkonini beradi.

1. Zamonaviy ta'limda maktab direktorlarining o'rni

Maktab direktorlari ta'lim muassasalarining yo'nalishini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular nafaqat kundalik operatsiyalarni boshqarish, balki ijobiy ta'lim muhitini yaratish, ta'lim oluvchilarning yutuqlarini rag'batlantirish va o'qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini ta'minlash uchun mas'uldirlar. Ushbu vazifalarni samarali bajarish uchun direktorlar yetakchilik, qaror qabul qilish, muloqot va hissiy intellektni o'z ichiga olgan asosiy vakolatlar to'plamiga muhtoj. Biroq, XXI asrda direktorlar texnologiya, globallashuv va o'zgaruvchan ta'lim paradigmatlari keltirib chiqaradigan muammolarga moslasha oladigan innovatsion liderlar bo'lishi kutilmoqda.

2. Maktab direktorlaridan talab qilinadigan kompetensiyalar

Maktab direktorlari uchun zarur bo'lgan kompetensiyalar an'anaviy boshqaruv ko'nikmalaridan tashqari, quyida maktab direktorlari rivojlantirishi kerak bo'lgan asosiy kompetensiyalardan ba'zilar keltirilgan:

- Strategik yetakchilik:** maktabning qarashlari va maqsadlariga mos keladigan uzoq muddatli strategiyalarni rejalashtirish va amalga oshirish qobiliyati.

- Texnologik savodxonlik:** ta'lim va ta'lim jarayonlarini yaxshilash uchun zamonaviy ta'lim texnologiyalarini tushunish va integratsiyalash.

- O'zgarishlarni boshqarish:** maktab muhitidagi o'zgarishlarni, shu jumladan o'quv dasturlarini yangilash va siyosat islohotlarini boshqarish va boshqarish qobiliyati.

- Shaxslararo va muloqot qobiliyatlari:** xodimlar, ta'lim oluvchilar, ota-onalar va keng jamoatchilik bilan samarali muloqot qilish.

- Ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish:** Ta'lim oluvchilar faoliyati, o'qituvchilarning samaradorligi va resurslarni taqsimlash bilan bog'liq qarorlarni xabardor qilish uchun ma'lumotlardan foydalanish.

- Hissiy intellekt:** ijobiy maktab muhitini yaratish uchun o'z his-tuyg'ularini boshqarish va boshqalarning his-tuyg'ularini tushunish.

- Madaniy kompetensiya:** Inklyuziv maktab muhitini yaratish uchun turli xil madaniy kelib chiqishlarni navigatsiya qilish va qadrlash.

3. Maktab direktorlarining kompetensiyalarini rivojlantirishga innovatsion yondashuvlar

Maktab direktorlarining zamonaviy ta'lim muammolarini hal qilish uchun yaxshi jihozlanganligini ta'minlash uchun innovatsion yondashuvlarni qabul qilish muhim ahamiyatga ega. Bu yerda foydalanish mumkin bo'lgan ba'zi strategiyalar:

a) Shaxsiylashtirilgan malaka oshirish dasturlari

An'anaviy yagona o'lchamli kasbiy rivojlanish dasturlari ko'pincha maktab direktorlarining o'ziga xos ehtiyojlarini qondira olmaydi. Innovatsion yondashuvlar

shaxsiylashtirilgan ta'lim tajribasiga ustunlik beradi, bunda direktorlar o'z rollariga eng mos keladigan rivojlanish sohalariga e'tibor qaratishlari mumkin. Bunga quyidagilar orqali erishish mumkin:

- Mentorlik va murabbiylik:** Maktab direktorlarini tajribali murabbiylar bilan bog'lash, ular haqiqiy dunyo muammolari asosida yo'l-yo'riq va fikr-mulohazalarni taqdim etadilar.

- O'z-o'zidan ishlaydigan onlayn ta'lim platformalari:** Direktorlarga o'z tezligida o'rganish imkonini beruvchi raqamli platformalardan foydalanish, ularning bevosita ehtiyojlariga mos keladigan mavzularni tanlash.

- Hamkorlikdagi ta'lim hamjamiyatlari:** Direktorlarni o'zaro fikr va yechimlarni baham ko'rishlari mumkin bo'lgan tarmoqlar yoki amaliyot hamjamiyatlari orqali tengdoshlarni o'rganishga jalb qilish.

b) Rahbarlikni rivojlantirishda texnologiyani integratsiyalash

Yetakchilikni rivojlantirishda texnologiyalardan foydalanish maktab direktorlarining yangi ko'nikmalarga ega bo'lish yo'lida xizmat qilmoqda. Ma'lumotlarni tahlil qilish vositalari maktab rahbarlariga real vaqt rejimida o'z maktablari faoliyatini nazorat qilishda va ta'lim oluvchilar va xodimlar uchun foydali bo'lgan ongli qarorlar qabul qilishda yordam beradi.

c) Innovatsion fikrlashni rivojlantirish

Maktab direktorlari ijodkorlikni, moslashuvchanlikni va yangi g'oyalarga ochiqlikni rag'batlantiradigan innovatsion fikrlashni rivojlantirishi kerak. Bunga quyidagilar orqali erishish mumkin:

- Tavakkalchilikni rag'batlantirish:** Direktorlar muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmasdan yangi strategiyalar va dasturlar bilan tajriba o'tkazishga undashlari kerak.

- Uzluksiz ta'lim madaniyati:** Maktablar umrbod ta'lim qadrlanadigan madaniyatni targ'ib qilishlari kerak va direktorlarning o'zlari yangi bilim va ko'nikmalarni izlash orqali bu xatti-harakatni modellashtirishlari kerak.

- Muammolarni hal qilish bo'yicha seminarlar:** maktab rahbarlari ta'lim tizimidagi umumiy muammolarga ijodiy yechim topishda hamkorlik qiladigan muammolarni hal qilish bo'yicha seminarlar o'tkazish.

d) Hamkorlikdagi yetakchilikni rivojlantirish

Innovatsion yondashuvlar hamkorlikdagi yetakchilikning muhimligini ta'kidlaydi. Direktorlar endi yakka holda ishlashlari shart emas; Buning o'rniga ular o'qituvchilar, xodimlar va maktab jamoasi o'rtasida jamoaviy ishlarni rag'batlantirishlari kerak. Hamkorlikdagi yetakchilik quyidagilarga yordam beradi:

- O'qituvchilarni tizimga mas'uliyatini yuksaltirish:** o'qituvchilarni o'quv dasturlarini ishlab chiqishda yoki ta'limga zamonaviy yondashuv asosida inovatsion

texnologiyalardan foydalanib ta'lim strategiyasini amalga oshirishda yetakchi rollarni o'z zimmalariga olishlarini rag'batlantirish.

•**Umumiy nuqtai nazarni shakllantirish:** manfaatdor tomonlarni, jumladan, ta'lim oluvchilar, ota-onalar va mahalliy hamjamiyatni maktab uchun umumiy tasavvurni yaratish uchun qaror qabul qilish jarayonlariga jalb qilish.

4. Maktab rahbariyatida innovatsiyalar yo'lidagi to'siqlarni bartaraf etish

Innovatsion yondashuvlarning afzalliklariga qaramay, ularni amalga oshirishda maktab direktorlari duch kelishi mumkin bo'lgan bir qancha to'siqlar mavjud. Bularga quyidagilar kiradi:

•**O'zgarishlarga qarshilik:** Xodimlar ham, ta'lim oluvchilar ham yangi usullar yoki siyosatlariga qarshilik ko'rsatishi mumkin, bu esa direktorlar uchun innovatsion strategiyalarni amalga oshirishni qiyinlashtiradi.

•**Cheklangan resurslar:** Moliyaviy cheklovlar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning yetishmasligi maktablarning innovatsion yondashuvlarni qo'llash qobiliyatiga to'sqinlik qilishi mumkin.

•**Vaqt cheklovlari:** Maktab direktorlarining ko'plab mas'uliyatlari bilan uzluksiz kasbiy rivojlanish uchun vaqt topish qiyin bo'lishi mumkin.

Ushbu to'siqlarni bartaraf etish uchun ta'lim organlarining qo'llab-quvvatlashi, resurslarni to'g'ri taqsimlash va innovatsiyalarni o'z ichiga olgan maktab madaniyatini rivojlantirish majburiyatini talab qiladi.

5. Xulosa

Zamonaviy ta'lim muassasalari muvaffaqiyati uchun maktab direktorlarining malakasini oshirish muhim ahamiyatga ega. Shaxsiylashtirilgan kasbiy rivojlanish, texnologiya integratsiyasi, innovatsion fikrlashni rivojlantirish va hamkorlikdagi yetakchilikni rag'batlantirish kabi innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali direktorlar XXI asrda maktablarni samarali boshqarish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin. Ta'lim rivojlanishda davom etar ekan, maktab rahbarlarining kompetentsiyalari ham o'sib borishi kerak, bu esa ular o'quvchilarning muvaffaqiyati va o'qituvchilarning o'sishini rag'batlantirish bilan birga zamonaviy maktab ta'limining murakkabliklarida harakat qilishga tayyor bo'lishlarini ta'minlaydi.

Adabiyotlar:

1. Fullan, M. (2014). Asosiy: Ta'sirni maksimal darajada oshirishning uchta kaliti. Jossey-Bass.
2. Leytvud, K., Xarris, A. va Xopkins, D. (2020). Muvaffaqiyatli maktab rahbariyati haqidagi yettita kuchli da'vo qayta ko'rib chiqildi. Maktab rahbariyati va boshqaruvi, 40(1), 5-22. <https://doi.org/10.1080/13632434.2019.1596077>

3. Schleicher, A. (2012). 21-asr uchun o'qituvchilarni tayyorlash va maktab rahbarlarini rivojlantirish: Dunyo bo'ylab saboqlar. OECD nashriyoti. <https://doi.org/10.1787/9789264174559-en>
4. Spillane, J. P., Halverson, R. va Diamond, J. B. (2004). Yetakchilik amaliyoti nazariyasiga: taqsimlangan istiqbol. O'quv dasturlarini o'rganish jurnali, 36(1), 3-34. <https://doi.org/10.1080/0022027032000106726>
5. Timperli, H. (2011). Kasbiy ta'limning kuchini anglash. Ochiq Universitet nashriyoti.
6. Xarris, A. va Jons, M. (2019). Samarali professional ta'lim. Maktab rahbariyati va boshqaruvi, 39(1), 64-75. <https://doi.org/10.1080/13632434.2018.1509265>
7. Darling-Hammond, L., LaPointe, M., Meyerson, D. va Orr, M. T. (2007). Maktab rahbarlarini o'zgaruvchan dunyoga tayyorlash: yetakchilikni rivojlantirish bo'yicha namunali dasturlardan saboqlar. Jossey-Bass.
8. YUNESKO. (2015). Ta'limni qayta ko'rib chiqish: global umumiy manfaatlar sari? YuNESKO nashriyoti. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555>